

Sairaalfysiikan eettiset säännöt

Johdanto

Sairaalfysiikan tehtäviä terveydenhoidossa voidaan kuvata seuraavasti. Sairaalfysiikko

- suunnittelee, ehdottaa käyttöön otettaviksi, ottaa käyttöön ja käyttää ajanmukaisia diagnostisia ja hoitolaitteita ja -menetelmiä yksittäisten potilaiden tai potilasryhmien hoidossa
- antaa neuvoja lääkäreille tutkimusmenetelmien soveltuvuudessa uusiin tilanteisiin ja neuvoo tavallisesta poikkeavien tulosten arvioinnissa
- ylläpitää yksikkönsä tarjoamien palvelujen korkeaa laatua
- toimii säteilyn lääketieteellisen käyttöön liittyvissä toiminnoissa Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 423/2000 15 § edellyttämänä lääketieteellisen fysiikan asiantuntijana ja antaa säteilyn käyttöön liittyvää koulutusta muulle henkilökunnalle
- osallistuu klinisiin auditointeihin, tukee tietotekniikan tehokasta hyväksikäyttöä sekä arvioi uusien teknisten kehitysaskelten soveltuvuutta yksikkönsä potilastyöhön
- osallistuu erityisesti niihin ongelmalähtöisiin tutkimus- ja menetelmäkehityshankkeisiin, joissa tarvitaan kriittistä ja innovatiivista sairaalfysiikan erikoisosaamista
- opettaa ja kouluttaa työpaikkansa eri ammattiryhmiä tieteellisten menetelmien käytössä

Monissa näistä tehtävistä sairaalfysiikko tekee päätöksiä ja antaa neuvoja, jotka vaikuttavat suoraan potilaiden hoitoon. Kaikissa näistä tehtävistä hän on vuorovaikutuksessa useiden eri terveydenhuollon ammattiryhmiä edustavien henkilöiden kanssa ja joskus tavallisten kansalaisten kanssa.

Sairaalfysiikan eettiset ohjeet on laadittu varmistamaan, että sairaalfysiikot toimivat kaikissa tilanteissa ammatilleen sopivalla tavalla.

Eettiset ohjeet

1. Muista, että kaikissa tilanteissa potilaan etu on ensisijainen. Älä aiheuta hänelle terveydellistä vaaraa. Kunnioita hänen yksityisyyttään ja ihmisarvoaan.
2. Kanna henkilökohtaisesti vastuuta omasta työstäsi ja siitä työstä, jota toiset tekevät sinun ohjauksessasi.
3. Huolehdi parhaasi mukaan siitä, että alaisenasi tai ohjauksessasi työskentelevät henkilöt ovat päteviä suorittamaan heille annetut tehtävät ja että heillä on kaikki tehtäviin tarvittavat resurssit. Seuraa heidän kuormittumistaan työssä ja ryhdy toimenpiteisiin, jos kuormitus uhkaa tehtävien turvallista suorittamista.
4. Ylläpidä ja kehitä ammatillisia tietojasi ja pätevyyttäsi. Pidä huolta, että niin tekee myös vastuullasi oleva muu henkilökunta.
5. Älä ota vastaan tehtäviä, joihin et ole pätevä.
6. Älä missään tilanteessa anna itsestäsi sellaista kuvaa, että olisit lääkäri. Voit esittää potilaalle hänen diagnoosiaan tai hoitoaan koskevia suoria arvioita vain, jos sellaisesta menettelystä on työpaikallasi erikseen sovittu tai jos hoitava lääkäri pyytää sinua niin tekemään.
7. Kunnioita työssä saamasi tiedon luottamuksellisuutta.
8. Huolehdi parhaan kykysi mukaan siitä, että antamasi tiedot ovat luotettavia ja puolueettomia. Tee kaikkiesi, jotta henkilö, joka hylkää antamasi tiedon, ymmärtää tekonsa seuraukset - erityisesti, jos asia koskee turvallisuusmääräyksiä. Ilmoita tarvittaessa asiasta esimiehillesi.
9. Muista, että työsi toisten terveydenhuollon ammattilaisten ja toisten fyysikoiden kanssa on yhteistyötä. Pyri aina omalla toiminnallasi yhteistyön vahvistamiseen.
10. Älä ota vastaan mitään lahjaa tai huomionosoitusta, joka voitaisiin nähdä yrityksenä vaikuttaa ammatillisiin arviointeihisi.
11. Käyttäydy joka tilanteessa tavalla, joka noudattaa terveydenhuollon korkeimpia eettisiä periaatteita ja edistää ammattisi ja ammattikuntasi kunniaa ja arvostusta.

Toimenpiteet sairaalafyysikoiden eettisten sääntöjen rikkomusta koskevan kantelun käsittelyssä

Kurinpidollisiin toimenpiteisiin johtavia rikkomuksia

Seuraavassa on esitetty joitakin esimerkkejä sellaisista eettisten (ja muiden) sääntöjen rikkomuksista, jotka voivat johtaa kurinpidollisiin toimenpiteisiin:

- kaikki sellaiset lakeihin, asetuksiin tai ohjeisiin kohdistuvat rikkomukset, jotka liittyvät sairaalafyysikon tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen
- potilaan (tai potilaan sukulaisten) työkeä kohtelu (eettisten ohjeiden kohta 1)
- sellaisten tehtävien vastaanottaminen, joita ei pysty suorittamaan joko osaamattomuuden tai fyysisen tai psyykkisen syyn takia (eettisten ohjeiden kohta 5)
- luottamuksellisuuden rikkomus, joka voi olla joko potilasta koskeva tai akateemisia tai kaupallisia asioita koskeva (eettisten ohjeiden kohta 7)
- rikostuomio - esimerkiksi lahjusten vastaanottamisesta (eettisten ohjeiden kohta 10)

Menettelyt kantelun tutkimiseksi

Kantelu voi tulla useista eri lähteistä: potilaalta, hänen sukulaisiltaan, terveydenhoitohenkilöstöltä tai työpaikan muulta henkilöstöltä. Sairaalafyysikot ovat myös itse velvollisia raportoimaan tilanteista, joissa kollega selvästi rikkoo eettisiä sääntöjä vastaan. Paino edellisessä on sanalla selvästi - aiheeton kantelu vahingoittaa kantelun kohteen asemaa ja on epäkollegiaalista toimintaa.

Jos kantelu on tehty suoraan viranomaiselle tai sellaiselle taholle (esimerkiksi työnantaja, esimies, tuomioistuin), joka on ohjannut sen viranomaiselle, käsittely tapahtuu viranomaismenettelyllä. Kantelu voidaan myös tehdä tai se voidaan ohjata ammattikuntaa edustavalle yhdistykselle eli Sairaalafyysikot ry:lle. Koska viranomaismenettelyllä on Suomessa hyvin selkeät määrittelyt, myös Sairaalafyysikot ry siirtää esitutkimuksensa jälkeen kaikki arvionsa mukaan suurempia kuin vähäisiä rikkomuksia koskevat kantelut viranomaismenettelyyn. Menettelyt on kuvattu seuraavassa.

(1) Suora viranomaismenettely

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden kuten sairaalafyysikoiden toimintaa valvovina viranomaisina toimivat lääninhallitukset ja ylimpänä valvojana Terveydenhuollon oikeusturvakeskus, TEO. Tärkein valvontaa ohjaava säädös on laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994).

Kantelulla saadaan terveydenhuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisen tutkiminen vireille. Viranomainen huolehtii asian selvittämisestä pyytämällä lausuntoja ja muita selvityksiä sekä tutkimalla tarvittaessa asiaa koskevat potilasasiakirjat. Ennen asian ratkaisemista kuullaan myös oikeusturvakeskuksen yhtä tai useampaa pysyvää asiantuntijaa sekä annetaan asianosaiselle mahdollisuus vastineen antoon.

Kanteluna tai muulla tapaa vireille tullessa valvonta-asiassa Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin: hallinnolliseen ohjaukseen, turvaamistoimenpiteisiin tai kurinpitomenettelyyn.

Hallinnollisena ohjauksena terveydenhuollon ammattihenkilön huomiota voidaan kiinnittää hänen ammattitoiminnassaan esiintyneeseen puutteeseen tai epäasianmukaisuuteen tai antaa ammattihenkilölle huomautus tai vakava huomautus vastaisen ammattitoiminnan varalle.

Turvaamistoimenpiteillä pyritään varmistamaan henkilön ammatinharjoittamiskyky, jonka keskeiset tekijät ovat terveydentila ja ammattitaito. Äärimäisenä turvaamistoimenpiteenä sairaalafyysikolta voidaan kieltää ammatinharjoittaminen ja ottaa häneltä pois oikeus käyttää sairaalafyysikon ammattinimikettä. Turvaamistoimenpiteitä on tarkemmin kuvattu Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen kotisivuilla.

Kurinpitorangaistukseen voi johtaa terveydenhuollon ammattihenkilön toimiminen vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä sekä virheellisyys tai laiminlyönti tehtävässä. Kurinpitorangaistuksena voidaan antaa kirjallinen varoitus.

(2) Kantelujen käsittely Sairaalafyysikot ry:ssä

1. Sairaalafyysikot ry:n hallitus nimittää kahden viikon sisällä kantelun saapumisesta kolmen hengen tutkijaryhmän selvittämään asiaa. Nimityskokous voidaan järjestää puhelin- tai sähköpostikokouksena.
2. Tutkijaryhmä selvittää kuukauden kuluessa esitutkimuksessa, vaatiiko asia jatkotutkimuksia. Suhteellisen pienille valituksille esitutkimus voi olla riittävä. Jos paljastuu, että kantelu on aiheeton, ja jos sen on tehnyt toinen sairaalafyysikko, tekijä voi itse olla syyllistynyt eettisten sääntöjen rikkomukseen.
3. Tutkijaryhmä raportoi esitutkimuksen kirjallisesti Sairaalafyysikot ry:n hallitukselle. Jos esitutkinta on osoittanut kantelun aiheelliseksi, mutta asian suhteellisen vähäiseksi, eikä asianomainen kiistä rikkomustaan, hallitus esittää yhdistyksen seuraavassa yleisessä kokouksessa huomautuksen antamista asianomaiselle. Mikäli yleinen kokous hyväksyy esityksen, huomautus annetaan.
4. Jos tutkijaryhmän mielestä kantelu on aiheellinen eikä rikkomus ole Sairaalafyysikot ry:n hallituksen mielestä vähäinen, Sairaalafyysikot ry:n hallitus antaa kantelun ja sen käsittelystä yhdistyksessä syntyneet dokumentit Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäviksi. Samoin tehdään myös niissä tapauksissa, joissa asianomainen kiistää rikkomuksensa, vaikka tutkijaryhmän mielestä kantelu on aiheellinen. Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäviksi annetaan myös ne tapaukset, joissa tutkijaryhmä on osoittanut aiheettoman kantelun tekijän tienneen kantelun aiheettomaksi.
5. Käsittely jatkuu kuten edellä suorassa viranomaismenettelyssä on kuvattu.